

Sjuttonhundratalet
Nordic Yearbook for Eighteenth-Century Studies
2011

Sjuttonhundratal: Nordic Yearbook for Eighteenth-Century Studies

Published by *Svenska sällskapet för 1700-talsstudier* in cooperation with
Suomen 1700-luvun tutkimuksen seura/Finska sällskapet för 1700-talsstudier
and *Norsk selskap for 1700-talsstudier*

Editor-in-chief: David Dunér, Lund

Co-editors: Pasi Ihalainen, Jyväskylä; Per Pippin Aspaas, Tromsø; Johanna Ilmakunnas, Helsinki

Review editors: Kristiina Savin, Lund; Henrika Tandefelt, Helsinki; Gerd Karin Omdal, Trondheim

Guest editors: Ann Öhrberg, Uppsala; Carina Burman, Uppsala;
Anna Cullhed, Uppsala; Anna-Maria Rimm, Uppsala

Language consultant: Matthew Norris, Lund

Editorial board: Anna Agnarsdóttir, Reykjavík; Marie-Theres Federhofer, Tromsø;
Piret Lotman, Tallinn; Anne-Marie Mai, Kolding; Jonas Nordin, Stockholm

Published with grants from:
Magnus Bergvalls Stiftelse
&
Åke Wibergs Stiftelse

© Sjuttonhundratal & the authors 2011

Typesetting: Henri Terho

Printing: Pozkal, Poland 2011

ISSN 1652-4772

Sjuttonhundratal 2011

DAVID DUNÉR: *Inledning* | 7

TEMA: UPPLYSNINGENS SCENER | 9

ANN ÖHRBERG, CARINA BURMAN, ANNA CULLHED, ANNA-MARIA RIMM: *Förord*
| 10

BJÖRN WITTRÖCK: *1700-talsstudier och vetenskapsutveckling: tankar om Marie-Christine Skuncke* | 12

TANKESTRÖMNINGAR OCH BEGREPP | 20

ANNA CULLHED: *"Med blod man våra åkrar sköljer": folk och dygd i Bengt Lidners Ode til Finske Soldaten* | 20

STINA HANSSON: *En gruvkarls lott: om upplysningstendenser i 1720- och 1750-talens bröllopsdiktning* | 41

JOAN B. LANDES: *Vaucanson's Automata as Devices of Enlightenment* | 50

BO LINDBERG: *Opinion och revolution: Upplysning i Lund 1719* | 60

TRYCKTA MEDIER | 72

KARL AXELSSON: *Den (o)föränderliga naturen: smakomdöme och bildning i The Tatler, The Spectator och The Guardian i början av 1700-talet* | 72

INGEMAR OSCARSSON: *En revolution i offentligheten: om lärda tidskrifter i Europa under tidigmodern tid och om hur svensk vetenskap representerades i dem* | 93

MARGARETA BJÖRKMAN: *Aktrisens böcker: Beata Charlotta Ekermans bibliotek 1790*
| 116

ANNA-MARIA RIMM: *Böckernas vägar: den svenska bokhandelns import av utländska böcker 1750–1800* | 139

IKONOGRAFI | 156

JENNA M. GIBBS: *Columbia the Goddess of Liberty and Slave-Trade Abolition (1807–1820s)* | 156

BARBRO KLEIN: *Fantasy Flowers and Mysterious Cities: Winter Carl Hansson and Dalecarlian Folk Art circa 1800* | 169

SCENERNA | 184

LARS BURMAN: *En studentfest år 1777: om maktspel, vältalighet och förlustelser i Uppsala* | 184

ANNE-MARIE MAI: *Historien som scene hos Ludvig Holberg og Charlotta Dorothea Biebl* | 197

MARIANNE TRÅVÉN: *Mozarts musikaliska retorik: en studie av musikaliskt avbildande element i Mozarts operor* | 209

ANDREAS ÖNNERFORS: *Ordre de la Resemblance: ett bidrag till Nordenflychtforskningen* | 226

MEDDELANDEN:

MIKHAIL LJUSTROV: *Swedish Historical Works in Eighteenth-Century Russian Translations: A Bibliography* | 246

MARGARETA BJÖRKMAN: *Bo Bennich-Björkman 1926–2010* | 252

AVHANDLINGAR:

LILI-ANNÉ ALDMAN, *En merkantilistisk början: Stockholms textila import 1720–1738*, anm. av Magnus Bohman | 253

MAGNUS BOHMAN, *Bonden, bygden och bördigheten: produktionsmönster och utvecklingsvägar under jordbruksomvandlingen i Skåne ca 1700–1870*, anm. av Thomas Kaiserfeld | 255

ANNA GUSTAFSSON, *Pamfletter!: en diskursiv praktik och dess strategier i tidig svensk politisk offentlighet*, anm. av Annie Mattsson | 256

HELENA HAGELIN, *Kvinnovärldar och barnamord: makt, ansvar och gemenskap i rättsprotokoll ca 1700–1840*, anm. av Marie Lindstedt Cronberg | 258

JOHANNA ILMAKUNNAS, *Kartanot, kapiot, rykmentit: erään aatelissuvun elämäntapa 1700-luvun Ruotsissa*, anm. av Marjatta Rahikainen | 262

TRUDE KOLDERUP, *Le goût de l'inachèvement: esthétique et narration dans l'œuvre de Marivaux*, anm. av Sven Åke Heed | 267

SOFIA KOTILAINEN, *Suvun nimissä: nimenannon käytännöt Sisä-Suomessa 1700-luvun alusta 1950-luvulle*, anm. av Kari-Matti Piilahti | 268

ANNIE MATTSSON, *Komediant och riksförädare: handskriftcirkulerade smädeskrifter mot Gustaf III*, anm. av Andreas Hellerstedt | 272

LEA NISKANEN, *Boktryckarna i Åbo 1750–1828: en bokhistorisk studie genom ett yrke*, anm. av Gunnel Furuland | 274

- CAROLA NORDBÄCK, *Lycksalighetens källa: kontextuella närläsningar av Anders Cbydenius budordspredikningar 1781–82*, anm. av Ann Öhrberg | 275
- JOUKO NURMAINEN, *Edistys ja yhteinen hyvä vapaudenajan ruotsalaisessa poliittisessa kielessä*, anm. av Jani Marjanen | 279
- KARI-MATTI PIILAHTI, *Aineellista ja aineetonta turvaa: ruokakunnat, ekologis-taloudelliset resurssit ja kontaktinmuodostus Valkealassa 1630–1750*, anm. av Juha-Matti Granqvist | 282
- PERNILLA RASMUSSEN, *Skräddaren, sömmerskan och modet: arbetsmetoder och arbetsdelning i tillverkningen av kvinnlig dräkt 1770–1830*, anm. av Helen Persson | 284
- LOUISE SEBRO, *Mellem afrikaner og kreol: etnisk identitet og social navigation i Dansk Vestindien 1730–1770*, anm. av Allan Sortkær | 287
- HELENA STRÖMQUIST, *”Med coleurt omslag”: färgade, dekorerade och tryckta pappersomslag på svensk bokmarknad 1787–1846*, anm. av Anna-Maria Rimm | 288
- JANNE TUNTURI, *Romanssien ja runouden aikakausi: Thomas Warton keskiaikaa määrittelemässä 1750–1790*, anm. av Henrik Knif | 290

LITTERATUR:

- GÖRAN ANDERBERG, *Frimuraren Gustaf III: bakgrund, visioner, konspirationer, traditioner*, anm. av Marcus Willén | 295
- ANDERS BJÖRNSSON, *Palatset som Finland räddade*, anm. av Anna Ingemark Milos | 296
- CHRISTOPHE CAVE (red.), *Le Règne de la critique, L’imaginaire culturel des Mémoires secrets*, anm. av Sven Björkman | 298
- KRISTINA EKERO ERIKSSON, *Årstafruns dolda dagböcker*, anm. av Christina Sjöblad | 304
- MARIE-THERES FEDERHOFER & HANNA HODACS (red.), *Mellom pasjon og profesjonalisme: dilettantkulturer i skandinavisk kunst og vitenskap*, anm. av Gunnar Broberg | 306
- KRISTINA FJELKESTAM, *Det sublimes politik: emancipatorisk estetik i 1800-talets konstnärsromaner*, anm. av Anna Cabak Rédei | 307
- SVEN FRITZ, *Jennings & Finlay på marknaden för öregrundsjärn och besläktade studier i frihetstida storföretagande och storfinans*, anm. av Lili-Annè Aldman | 314
- ESBJÖRN FUNCK, *Några idéer och tänkesätt på Carl Carlesons väg genom den tidiga frihetstiden*, anm. av Nils Eriksson | 316
- LARS-ÅKE GÖTESSON, *Resa med förbinder: om Linnélärjungen Daniel Solanders vistelse i Skåne 1759–1760 och hans fortsatta öden*, anm. av Gunnar Broberg | 318
- ERKKI-SAKARI HARJU & JUSSI T. LAPPALAINEN (red.), *Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790*, anm. av Mikko Huhtamies | 319
- MARIUS WARHOLM HAUGEN & KNUT OVE ELIASSEN (eds.), *Dévier & divertir: literature et pensée du XVIIIe siècle*, anm. av Adrian Velicu | 321
- HENRIK KNIF, *Leva och låta leva i gamla Europa: Saint-Évremond – Metastasio – Fredenbeim och Oxenstierna*, anm. av Peter Lind | 323
- JOUNI KUURNE, *Loubisaaren linnan talousreseptit (n. 1770–1850)*, anm. av Sofia Gustafsson | 324
- KJELL LEKEBY (red.), *Gustaf Adolf Reuterholms hemliga arkiv från 1780-talet & KJELL LEKEBY (red.), Esoterica i Svenska Frimurare Ordens arkiv 1776–1803*, anm. av Marcus Willén | 326

- ANNA LENA LINDBERG, *En mamsell i akademien: Ulrica Fredrica Pasch och 1700-talets konstvärld*,
anm. av Sonya Petersson | 328
- VALBORG LINDGÄRDE, ARNE JÖNSSON & ELISABET GÖRANSSON (red.), *Wår lärda Skalde-Fru:
Sophia Elisabet Brenner och hennes tid*, anm. av Inge Jonsson | 333
- JONAS NORDIN, *Fribetstidens monarki: konungamakt och offentlighet i 1700-talets Sverige*, anm. av
Anna-Brita Lövgren | 338
- JESSICA PARLAND-VON ESSEN, *Affärer, allianser, anseende: konsten att tillhöra eliten i Helsingfors ca
1740–1820*, anm. av Ulla Ijäs | 342
- PER-OLA RÄF, *Fårkonsulenter på 1700-talet: biografisk matrikel över eleverna vid Jonas Alströmers
Schäferskola på Höjentorp och i Alingsås*, anm. av Gunnar Broberg | 344
- JESPER SWEDBERG, *Swensk Ordabok*, anm. av Jon Helgason | 344
- EIVIND TJØNNELAND (red.), *Opplysningens tidsskrifter: norske og danske periodiske publikasjoner på
1700-tallet*, anm. av Anne Beate Maurseth | 347
- PETER ULLGREN, *Hemligheternas brödraskap: om de svenska frimurarnas historia*, anm. av Marcus
Willén | 349

MEDVERKANDE 351